

**Східноукраїнський інститут
економіки та управління**

III МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**«ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ТА РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ»**

26 вересня 2020 року

III МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

**«ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ
И РЕАЛИЗАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ
ЭКОНОМИКИ»**

26 сентября 2020 года

Запоріжжя
2020

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

Грибова Д. В.

кандидат економічних наук, докторант

*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналізуючи процес становлення та розвитку туристичної галузі, слід відмітити, що основними факторами, які визначали характер платоспроможного попиту, в конкретній історико-економічній епохі були спроможність людини до подорожі та ставлення до процесу оздоровлення. Разом із цим необхідно враховувати той факт, що туристична галузь не відноситься до числа пріоритетних, тому кількість клієнтів завжди залежатиме від загального рівня добробуту в країні, а також від чисельності осіб із середнім рівнем доходу.

Враховуючи зазначені обставини, нами виділяються наступні фактори розвитку туризму.

1. *Загальний рівень добробуту населення.* Як відомо, туристичні послуги не відносяться до переліку першочергових потреб, що мають задовольняти індивід. Саме тому формування стійкого попиту на продукцію фірм даної галузі є можливим за умов існування середнього класу, причому питома вага його представників по відношенню до малозабезпечених верств населення або осіб із надприбутками має переважати. Це є особливо важливим, враховуючи зростання значущості внутрішнього туризму, яка вже отримала характер глобального тренду.

2. *Стабільність соціального клімату.* Ефективне функціонування туристичного бізнесу є неможливим в умовах соціальних потрясінь або наявності суспільних конфліктів та расовому, політичному чи економічному підґрунті. Окрім того, одним з наслідків соціальної нестабільності в умовах сучасного глоба-

льного світу є прискорення еміграції підприємницько активної частини населення. Це, у свою чергу, негативним чином впливає на рівень кадрового забезпечення усіх складових національної економіки та туристичної галузі зокрема.

3. Рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури. Одна з особливостей даного сегменту вітчизняного економічного простору полягає у необхідності наявності цілої системи інфраструктурного забезпечення як запоруки свого ефективного функціонування. Переважна більшість туристичних закладів (готелі, пансіонати, музеї) неспроможна самостійно задовольняти весь комплекс потреб клієнтів, пов'язаний із утриманням, розміщенням, харчуванням та наданням інформаційно-розважальних послуг. У тому випадку, коли туристичний об'єкт (готель-клуб, готель-люкс тощо) здатен це зробити, то рівень цін за проживання стає неприйнятним для середнього відпочиваючого.

4. Імідж туристичних закладів. Важливою складовою для бізнес-структури, яка здійснює сталу підприємницьку діяльність, є набуття позитивної репутації серед клієнтів, партнерів, інших стейкхолдерів. Відносно до туристичної фірми, на нашу думку, доцільно розглядати трирівневу іміджеву піраміду: імідж країни, імідж регіону та імідж конкретної фірми. У першому випадку мова йде про загальне сприйняття конкретної держави закордонними клієнтами, очікуваний рівень сервісу та безпеки. Імідж регіону формується, виходячи, перш за все, з унікальності та специфіки рекреаційного, природно-кліматичного та історико-культурного характеру. Імідж фірми обумовлюється сучасним станом, історією розвитку, а також характером ставлення до клієнтів.

Процес розвитку туристичного бізнесу відбувався поступово та був тісно пов'язаним із макроекономічними трансформаціями глобальної господарської системи. Виділяють наступні етапи розвитку туристичної галузі в межах національної та світової економіки. Слід відмітити, що життєдіяльність людини є тісно пов'язаною із рекреаційним аспектом туристичної діяльності вже із самим початком свого суспільного розвитку, виникненням племен, родів, державних утворень. Намагання подовжити свій фізично здоровий вік існування є цілком логічним для будь-якої особистості.

Людина завжди шукала методи та способи відновлення свого здоров'я, в ідеалі, уникаючи процесу старіння. Даний процес відбивається не тільки в народних епосах («Сказання про Гільгамеша», давньогрецькі міфи тощо), а й в історичних документах. Для давньогрецької та давньоримської цивілізації більш характерним було намагання максимізувати рівень комфорту свого життя, наповнити його позитивними враженнями та відчуттями. Також, як відомо, економічний розвиток даних державних утворень був тісно пов'язаним із використанням рабської праці, носії якої здобувалися в процесі військових експансій. Невипадковим є той факт, що саме у Древньому Римі отримала свій розвиток одна з провідних форм сучасного внутрішнього туризму, а саме зелений туризм. Прототипом її були рабовласницькі вілли, які являли собою спочатку садибу у сільській місцевості. В подальшому із розквітом даної економічної моделі вілли перетворилися на комфортабельні будинки, які передбачають наявність садових або паркових насаджень і можуть розміщуватися у курортній місцевості.

Також в цей період відбуваються формування підвалин напрямків туристичної діяльності, пов'язаних із подорожами на великі відстані, які передбачають ознайомлення із культурними, релігійними а іншими пам'ятками та надбаннями світового цивілізаційного простору. Даний процес яскраво відбивається в працях Геродота (греко-перські війни, опис побуту скіфів), Плінія Старшого (географія Європи, опис тварин та рослин) та інших мислителів античності. Невипадково, що одними з перших рекреаційних центрів античного світу стають місця паломництв (храми, оракули тощо), навколо яких формується відповідна інфраструктура.

Розвиток туристичної галузі в епоху Середньовіччя відбувався за умов дії системи факторів, вплив яких мав як позитивний, так і негативний характер. З одного боку відбувався процес внутрішньої колонізації Європи, активно освоювалися нові торгівельні маршрути (сухопутні та морські), інтенсивно розвивалася економіка, культура, наука. Разом із цим даний період в європейській історії відбуваються перманентні військові конфлікти глобального та локального характеру. Дані фактори негативно впливали на

рівень економічної стабільності, стан логістичної системи, добробут населення тощо. Це уповільнювало становлення середнього класу як економічної основи розвитку масового туризму. Також слід відмітити, що процес цивілізування населення Європи відбувався досить повільно, практика расової та релігійної сегрегації зберігалася в окремих країнах до початку XX ст. Невипадковим є той факт, що тільки в кінці XIX ст. туризм починає набувати рис самостійної галузі.

Новий етап розвитку даної складової економічного простору прийнято ототожнювати із організацією Т. Куком практики комерційних туристичних перевезень. Підвалини цього процесу закладалися ще в кінці XVIII ст., коли у провідних європейських країнах (Англія, Франція) відбувається формування інфраструктурного забезпечення для економічного та соціального життя держави, створюється мережа залізних доріг, модернізується система річкового та морського судноплавства тощо. Це дало можливість вийти туристичній галузі на якісно новий рівень. По-перше, з'являється новий вид продукту – «тур», в межах якого відбувається процес міжгосподарської інтеграційної співпраці підприємницьких структур, що відносяться до різних галузевих напрямків (готелі, транспортні компанії, ресторани тощо). По-друге, активізації міжнародного туризму в даній формі призвела та створення наднаціональних галузевих утворень. Так, зокрема, у 1898 році в Люксембурзі було сформовано Міжнародну лігу туристичних асоціацій.

Період між Першою та Другою світовими війнами в силу негативного впливу на соціально-економічний устрій більшості країн Європи (які на той час являли собою основу глобального господарського механізму) ми не можемо констатувати розвитку туризму в цілому, хоча держави, що у меншій формі постраждали від військових конфліктів (США, Великобританія, нейтральні європейські держави тощо) все-таки продовжували удосконалення сфери послуг. Більше того, саме у Великобританії у 40-х роках XX ст. було сформульовано концепцію суспільства загального благоденства, принципи якої були базовими для соціально-економічних відносин США та більшості країн повоєнної Європи. Також слід відзначити, що в цей період туристичний бізнес вже

перетворюється в індустрію, елементи якої формують матеріально-технічну базу галузі, займаються кадровою підготовкою та в цілому організують процес виробництва і споживання туристичного продукту на базі використання історико-культурних, природно-кліматичних та інших цінностей суспільства.

Для сучасного етапу становлення туристичного бізнесу характерним є його остаточне виділення як самостійної специфічної складової сфери послуг. Поштовхом для цього стали процеси глобалізації, оптимізація процесу суспільного поділу праці, більш вільне переміщення ресурсів між країнами світу, а також підвищення загального рівня доходів населення і формування середнього класу як основного соціального прошарку соціально-економічної системи держави.

Список використаних джерел:

1. Забуранна Л.В. Зарубіжний досвід розвитку сільського зеленого туризму. *Економіка АПК*. 2011. № 6. С. 178–183.
2. Кальченко С.В., Демко В.С. Стратегічні напрямки розвитку туристичної галузі в Запорізькій області. *Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки)*. 2019. № 1. С. 121–128.
3. Кирич Н.Б. Особливості організації екотуризму в Україні (регіональні аспекти формування стратегії розвитку). *Вісник ДІТБ*. 2012. № 16. С. 208–214.
4. Кудла Н.Є. Шляхи підвищення якості сільського туризму. *Економіка АПК*. 2012. № 5. С. 115–122.
5. Малік М.Й., Забуранна Л.В. Сільський аграрний туризм як чинник розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2012. № 5. С. 110–115.